

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/okupacja-sowiecka/90920,Sowieci-jada-do-domu.html>

ARTYKUŁ

Sowieci jadą do domu

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej (1948-1956) Stalinizm w Polsce (1956-1970) Od Października do Grudnia (1970-1980) Od Gdańska do Gdańska (1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: ROKSANA SZCZYPTA-SZCZĘCH 07.04.2022

9 kwietnia 1991 r. z garnizonu Borne Sulinowo (woj. zachodniopomorskie) w drogę do Rosji wyruszyło kilkadziesiąt wagonów z sowieckimi żołnierzami jednostki raketowej Północnej Grupy Wojsk, z siedzibą sztabu w Legnicy.

Gdy w latach 1944-1945 okupant niemiecki wycofywał się z ziem II RP, jego miejsce natychmiast zajmowała armia sowiecka. Militarna obecność Kremla na nowo wytyczonym terytorium Polski trwała prawie pół wieku i była wymownym symbolem podporządkowania państwa polskiego Związkowi Sowieckiemu. W myśl zasady wyrażonej przez Józefa Stalina:

„Na zajętych terenach zwycięzca ustanawia swój system społeczny. Każdy wprowadza swój system tam, gdzie dotrze jego armia”.

Północna Grupa Wojsk Armii Czerwonej

10 czerwca 1945 r. stacjonujące w Polsce jednostki militarne 2. Frontu Białoruskiego zmieniły status. Utworzono z nich Północną Grupę Wojsk Armii Czerwonej, która w przypadku wojny miała być wsparciem dla znajdującej się w Niemczech Zachodniej Grupy Wojsk. Rolą oddziałów stacjonujących na ziemiach polskich było także zabezpieczenie wpływów Związku Sowieckiego w PRL. Dowiodły tego wydarzenia z października 1956 r., gdy w obliczu społecznego wrzenia i niepewnej sytuacji we władzach PZPR, oddziały sowieckie rozpoczęły marsz na Warszawę.

Sowieckie wojska stacjonujące w Polsce wykorzystywane były również poza granicami PRL. W 1968 r. wzięły udział w zbrojnej interwencji Układu Warszawskiego w Czechosłowacji.

W sowieckim stylu

Przez pierwsze dziesięciolecie pobyt wojsk sowieckich w Polsce był wyłącznie wynikiem decyzji Stalina. Żadna umowa międzynarodowa tego nie regulowała. Taki stan utrzymał się aż do 17 grudnia 1956 r., gdy w Warszawie podpisana została umowa nadająca status prawny wojskom sowieckim, „czasowo stacjonującym w Polsce”.

Nie była to zresztą jedyna umowa w tym zakresie. Zarówno ta, jak i kolejne dla Polski okazywały się niekorzystne, ale wszelkie próby zmiany skazane były na porażkę. Jakiegokolwiek dyskusje ucinano argumentem, że strona sowiecka zapłaciła wystarczającą cenę uwalniając Polskę spod okupacji niemieckiej, a poza tym na terytorium Polski stacjonuje

„na prośbę polskiego rządu, w duchu przyjaźni i jako gwarant nienaruszalności granic Polski”.

Żołnierze armii sowieckiej wkraczający na tereny niemieckie w 1945 r., które następnie przekazano Polsce, rozgrabili i zdewastowali olbrzymi majątek. Straty sięgnęły nawet do 2 mld dolarów. W identycznym, sowieckim stylu odbyło się rozstanie z Polakami w latach 90. XX wieku. Po wyjeździe Sowietów zostało nam zniszczone mienie i zdewastowane środowisko.

„Podobnie jak w okresie wywozu majątku „trofeijnego”, tak i w momencie ewakuacji PGW zdemontowała praktycznie wszystko, co tylko się do tego nadawało. Większym problemem było jednak skażenie środowiska”

– ocenił historyk Krzysztof Rogowicz.

**Akcja „Sowieci do domu”, 16
maja 1989 r. Rynek Główny w
Krakowie**

**Wojciech Jaruzelski, na lotnisku w
rejonie ćwiczeń, w otoczeniu
ministra obrony Związku
Sowieckiego marsz. A. Greczko i
dowódcy Zjednoczonych Sił
Zbrojnych Państw Układu
Warszawskiego marsz. I.
Jakubowskiego. Fot. z zasobu IPN**

**Szczecin, manifestacja uliczna
Solidarności Walczącej, m.in. z
hasłami zakończenia okupacji
ziem polskich przez armię
sowiecką**

Ponad 50 bilionów starych złotych (po denominacji 5 mld zł) kosztowała stronę polską sama rekultywacja zdegradowanego środowiska. Straty związane z pobytom PGW w Polsce oszacowano na kolejne 6 mld. zł.

Tymczasem w trakcie negocjacji finansowych w grudniu 1991 r. strona rosyjska wystawiła Polsce rachunek... za wyzwolenie spod niemieckiej okupacji, w wysokości niemal 27 mld rubli. Ostatecznie ustalono, że Związek Sowiecki (potem Federacja Rosyjska) miał wycofać jednostki z terytorium Polski w dwóch etapach – do 15 listopada 1992 r. bojowe, a pozostałe do końca 1993 r. W przypadku spraw finansowo-majątkowych przyjęto „opcję zerową”.

„Mimo iż wszystko we mnie buntowało się przed dyktatem, jakim było bez wątpienia forsowanie przez Rosjan wyłącznie własnych planów dotyczących wycofywania wojsk, w gruncie rzeczy byłem zadowolony”

– mówił pełnomocnik rządu RP ds. pobytu w Polsce wojsk Związku Sowieckiego, gen. Zdzisław Ostrowski.

Rozstanie

Fakt wycofywania z terytorium Polski wojsk sowieckich spowodował również oficjalne ujawnienie 7 kwietnia 1991 r. tajemnicy składowania broni jądrowej, wywiezionej w pierwszej połowie 1990 r. Potwierdził to rzecznik polskiego Ministerstwa Obrony Narodowej, ale dopiero 29 października 1992 r.

Do 18 września 1993 r. Polskę opuściło w sumie 56 tys. żołnierzy i 7,5 tys. pracowników cywilnych PGW. Zabrali ze sobą 599 czołgów, 952 transportery opancerzone, 390 dział i moździerzy, 202 samoloty, 144 śmigłowce oraz (łącznie) 443 tys. ton wyposażenia wojskowego. Ostatnia jednostka bojowa opuściła Polskę 28 października 1992 r.

Sowieci użytkowali ogółem 70 tys. hektarów terenów, z czego 60 tys. to poligony, wyposażone w 13 lotnisk. Ponadto mieli do dyspozycji bocznice kolejowe o długości 64 km i 3 km nabrzeży w dwóch basenach portowych. Dzierżawili też 1200 budynków mieszkalnych i około 2,5 tys. budynków koszarowych o powierzchni 2 mln mkw.

17 września 1993 r. dowódca PGW gen. Leonid Kowalow złożył prezydentowi Lechowi Wałęsie meldunek o zakończeniu wycofywania wojsk rosyjskich (już nie sowieckich) z Polski. Stało się to dokładnie w 54. rocznicę agresji Związku Sowieckiego na Polskę. 18 września 1993 r. z Dworca Wschodniego w Warszawie odjechała ostatnia grupa 24 rosyjskich oficerów, w tym pięciu generałów.

Polska nie była oczywiście jedynym krajem, w którym stacjonowały wojska sowieckie. W podobnej sytuacji byli Niemcy (Zachodnia Grupa Wojsk), Austria, Czechosłowacja, Węgry (Centralna Grupa Wojsk) oraz

Rumunia i Bułgaria (Południowa Grupa Wojsk).

COFNIJ SIĘ